

РОЗДІЛ II. КОНСТИТУЦІЙНЕ ТА МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 342.2

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА ФЕДЕРАЛІЗАЦІЯ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ І МОЖЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Завгородній В.А., к.ю.н., доцент
Романов М.Ю., курсант

*Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,
просп. Гагаріна, 26, м. Дніпропетровськ, Україна
dnepr-2001@yandex.ru*

Статтю присвячено дослідженню питань щодо поняття й сутності децентралізації та федералізації на основі комплексного аналізу наукових праць учених, публікацій ЗМІ, результатів соціологічних опитувань громадян, зарубіжного досвіду тощо. За результатами дослідження встановлено позитивні й негативні наслідки, ризики та небезпеки, а також можливості й умови запровадження кожного з досліджених інститутів.

Ключові слова: децентралізація, федералізація, федерація, форма територіального устрою, повноваження органів влади, управління.

ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЯ И ФЕДЕРАЛИЗАЦИЯ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ И ВОЗМОЖНОСТИ ВНЕДРЕНИЯ В УКРАИНЕ

Завгородний В.А., Романов М.Ю.

*Днепропетровский государственный университет внутренних дел,
просп. Гагарина, 26, г. Днепропетровск, Украина
dnepr-2001@yandex.ru*

Статья посвящена исследованию вопросов относительно понятия и сущности децентрализации и федерализации на основе комплексного анализа научных трудов ученых, публикаций СМИ, результатов социологических опросов граждан, зарубежного опыта и прочее. За результатами исследования установлены позитивные и негативные последствия, риски и опасности, а также возможности и условия ввода каждого из исследованных институтов.

Ключевые слова: децентрализация, федерализация, федерация, форма территориального устройства, полномочия органов власти, управление.

DECENTRALIZATION AND FEDERALIZATION: A COMPARATIVE ANALYSIS AND POSSIBLE IMPLEMENTATION IN UKRAINE

Zavgorodniy V.A., Romanov M.Yu.

*Dnepropetrovsk state university of internal affairs, boulev. Gagarin, 26, Dnepropetrovsk, Ukraine
dnepr-2001@yandex.ru*

The article researches questions about the concept and essence of decentralization and federalization in an integrated analysis of scientific works, media publications, results of surveys of citizens, international experience and so on. The study found that decentralization means a method of determination and division of tasks and functions in which most of them are transferred from the level of central authorities to the lower level and become tasks and powers of the lower level. The main positive aspects of decentralization, which manifest its essential features, include: independence from state form, clear legal separation of functions between different levels of government, focused development of an extensive system of local self-government, absence of government intervention in the sphere of sovereignty of lands, regions, financial support of local self-government by the state. In modern conditions it is necessary to note such risks of decentralization as loss of mobility of state, job cuts in state apparatus and the risks of failure of serious state reforms given the fact of ongoing antiterrorist operation.

Among the positive aspects of federalization are the following: the federalization will lead to the formation of regional elites, increase of the power of local communities in relation to the center and mutual control of two branches of government (federal subjects and general federal power), choice of ways and mechanisms for the development of specific regions, the redistribution of financial flows (closer and efficient turnover of funds), reduction of conflict in society. The negative effects of federalization in Ukraine include: a) increased partition of the country that will lead to its collapse; b) lack of agreement on a single course in foreign policy; c) exacerbation of

differences in economic development; d) increasing level of bureaucracy and corruption in the region; d) activation of separatist movements due to low socio-economic level of citizens, lack of attention to regional problems on the part of the center. Public polls show unpopularity of federalization of Ukraine. In a sociological survey in 2010, only a third of Ukrainians supported the federalization of Ukraine. Compared to 2011, the number of supporters of a unitary state in 2014 increased from 50% to 61%, while the number of supporters of federalization remained virtually unchanged (2011 – 25% 2014 – 24%).

Today, decentralization for Ukraine is formally defined and partly initiated reform that can provide effective results in the near future, while the federalization of today is unlikely given the negative attitude of the Ukrainian people to such reform.

Key words: decentralization, federalization, federation, form of territorial division, plenary powers of government bodies, management.

В умовах сьогодення, на думку багатьох учених, політологів, політиків і представників громадських організацій, проблема необхідності децентралізації або федералізації України як основний шлях до позитивних змін в Україні постає досить гостро. У сучасних умовах інтеграції до Європейського Союзу питання щодо передачі частини повноважень із центру на місцевий рівень стає все більше актуальним і нагальним. Однак для того, щоб проводити подібні радикальні реформи, насамперед необхідно здійснити їх аналіз і з'ясувати сутність, розглянути існуючі різноманітні підходи та шляхи проведення, визначити переваги, позитивні й негативні наслідки, а також дослідити позитивний досвід іноземних держав, що вже перебували в таких умовах та отримали нову модель організації публічної влади й устрою держави.

Питання щодо реформування державного устрою й місцевого самоврядування є постійним предметом дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, серед яких можна назвати таких: Р. Агранофф, М. Баймуратов, О. Батанова, О. Бориславська, В. Борденюк, В. Вакуленко, І. Заверуха, В. Князев, В. Куйбіда, В. Кравченко, А. Лукшиц, М. Мельник, З. Новіцкі, Ю. Панейко, М. Пітцик, В. Погорілко, Ф. Пухтинський, Є. Регульський, А. Ткачук, О. Фрицький, А. Школик та ін. Однак питання щодо розуміння сутності децентралізації й федералізації, а також їх співвідношення та необхідності проведення потребують подальших наукових розробок і досліджень.

Метою статті є з'ясування поняття й сутності децентралізації й федералізації, а також проведення їх порівняльного аналізу для визначення можливості й необхідності впровадження в Україні.

Виходячи з принципу розподілу влади, для кожної демократичної держави необхідним є розмежування компетенції органів публічної адміністрації. У свою чергу надзвичайно важливим є визначення оптимального рівня концентрації владних повноважень для кожної інституційної ланки в системі публічної адміністрації з подальшою передачею «надлишкових» повноважень максимально наближеним до населення суб'єктам, тобто їх децентралізацією [1, с. 12].

На території України термін децентралізація вперше був згаданий у Конституції Української Народної Республіки (далі – УНР) 1918 р., де в п.5 розділу першого «Загальні постанови» було зазначено, що, не порушуючи єдиної своєї влади, УНР надає своїм землям, волостям і громадам права широкого самоврядування, дотримуючись принципу децентралізації [2]. Щодо сучасного нормативного забезпечення, то його насамперед визначено в Конституції України, а саме в ст.132, яка проголошує, що державно-територіальний устрій України ґрунтується на засадах єдності й цілісності державної території, поєднанні централізації й децентралізації в здійсненні державної влади [3].

У наукових працях поняття «децентралізація» розуміється як спрямоване зверху вниз переміщення, передача органам місцевого самоврядування частини функцій центральної влади [4, с. 24]. «Великий тлумачний словник сучасної української мови» визначає децентралізацію як систему управління, за якої частина функцій центральної влади переходить до місцевих органів самоуправління; скасування або послаблення централізації [5, с. 12].

У сучасних дослідженнях децентралізацію також визначають як такий спосіб організації публічної влади в державі, за якого адміністративно-територіальні одиниці або інші територіальні утворення мають право самостійно вирішувати питання місцевого значення й реалізувати власні завдання в межах, встановлених законодавством, та під відповідальність уповноважених органів і посадових осіб, а втручання в їх діяльність може відбуватися винятково з метою нагляду за законністю в передбачених законом випадках і відповідних формах.

Отже, децентралізація означає такий спосіб визначення та розмежування завдань і функцій, за якого більшість із них передається з рівня центральних органів на рівень нижчий і стає власним завданням і

повноваженням органів нижчого рівня. Децентралізація влади в державі сприяє розвитку демократії, оскільки відбувається розширення функцій територіальних громад, їх представницьких органів і місцевої громадськості в цілому.

У 2014 р. та на початку 2015 р. Україна вже зробила певні кроки, які частково розпочали процес децентралізації влади. Так, наприклад, 1 квітня 2014 р. Кабінетом Міністрів України ухвалено концепцію децентралізації влади в Україні [6], яка передбачає зміну системи управління на обласному й районному рівнях. Реалізацію Концепції пропонується здійснити в два етапи. На першому етапі (протягом 2014 р.) передбачається завершити формування всієї необхідної законодавчої бази, а на другому – проведення інституційної реорганізації органів місцевого самоврядування й місцевих органів виконавчої влади, а також проведення місцевих виборів.

Парламент України також зробив перший крок до децентралізації місцевих бюджетів. Так, у грудні 2014 р. Верховна Рада України в другому читанні ухвалила Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу», що передбачає бюджетну децентралізацію (№ 1557). Він припускає, що після набуття чинності закону до місцевих бюджетів буде надходити 100% плати за адміністративні послуги, державні мита, додаткові 10% податку на прибуток, від 2% до 5% податку на підакцизні товари, який буде встановлюватися на місцевому рівні, податок на нерухомість від 0 до 24 грн. за квадратний метр; передбачено збільшення надходжень екологічного податку з 35% до 80%, а також дотації на вирівнювання фіскальної платоспроможності. Кабінет Міністрів України передбачає проведення бюджетної децентралізації в I кварталі 2015 р. [7].

Дослідження децентралізації державної влади й реформ місцевого самоврядування в пострадянських державах дозволили визначити три основні моделі розвитку цих систем. Перша модель – формально децентралізовані системи органів місцевого самоврядування, у яких законодавство передбачає створення різних організаційних моделей місцевого самоврядування, фінансово автономних певною мірою. Друга модель – комбінація централізації й децентралізації, де представницькі органи влади мають відносну автономію, проте залишаються під патронатом держави. Фактично така практика унеможливує можливість виявлення ініціативи й заважає незалежній адміністративній діяльності. Третя модель має риси адміністративної децентралізації; це так звана «ієрархічна піраміда компетенцій», що базується на принципі підпорядкування найвищому органу [4, с. 25].

Розроблені конституційні моделі дають змогу обрати певній державі модель децентралізації, за якою буде проводитись реформа, аналізуючи певні соціальні аспекти, співвідношення зі взятим курсом держави та враховуючи думку громадськості. Станом на сьогодні, враховуючи задекларовані реформи, варто зазначити, що Україна розвивається за прикладом другої моделі, тобто шляхом комбінації централізації й децентралізації, згідно зі ст.132 Основного Закону, при цьому рухається в напрямі першої моделі.

Об'єктивне дослідження децентралізації не можливе без визначення позитивних і негативних аспектів, що супроводжують державу під час її запровадження. До позитивних аспектів децентралізації, що виступають її сутнісними ознаками, відносять такі: незалежність від форми держави, чітке законодавче розмежування функцій між різними рівнями управління, цілеспрямований розвиток розгалуженої системи місцевого самоврядування, невтручання держави у сферу суверенних прав земель, областей, регіонів, подолання принципів патерналізму через запровадження принципів діалогу та співпраці на різних рівнях соціального правління, самостійність місцевих органів влади у фінансовій сфері, фінансова підтримка органів місцевого самоврядування з боку держави, законодавче закріплення горизонтальних і вертикальних взаємовідносин у сфері соціального правління [8].

У сукупності вищезазначені позитивні сторони в разі їх практичного втілення в життя, постійного розвитку та вдосконалення забезпечують децентралізоване прийняття рішень, що, як визначено у Всесвітній декларації місцевого самоврядування, зменшує перенавантаження центру, а також поліпшує та прискорює урядові дії, надає життєвості новим інститутам і збільшує ймовірність того, що створені служби за сприятливих умов утримуватимуться й розвиватимуться [9, с. 65–69].

На думку європейських учених, перевагами й позитивними наслідками децентралізації також є такі: час і місце прийняття рішення відповідають очікуванням із боку громадськості (особи, колективу, громади тощо); реалізація рішення відбувається за участю суб'єкта прийняття рішення або під його відповідальність; спрощення системи та процедури прийняття рішення завдяки оптимальній структурі управління; прозорість і відкритість процедур прийняття рішення та процесу його

реалізації, що призводить до підвищення ефективності адміністративної діяльності, виявлення помилок, джерел їх походження тощо; період часу для надходження інформації з рівня виконавця на рівень прийняття рішення; підвищення свідомості й заострення почуття відповідальності за здійснені заходи та прийняті рішення; зміцнення інноваційного потенціалу під час прийняття владних рішень; мінімізація бюрократизму; звільнення керівництва від поточних справ, що посилює можливість зосередження керівної ланки на справах стратегічного значення, тощо; гнучкість процесу виконання відповідних функцій, що дозволяє швидше пристосовуватися до зовнішніх чи внутрішніх змін; підвищення ініціативності працівників нижчого рівня, більш повне й ефективне використання людського потенціалу, підвищення мотивації праці; об'єктивна оцінка результатів прийнятих і реалізованих рішень; потенційна гнучкість щодо їх покращення, удосконалення, виправлення помилок тощо; територіальна децентралізація передбачає наближеність до споживача публічних послуг тощо [10].

За певних обставин децентралізація може мати ризики й небезпеки. У цьому разі деякі сфери державного й суспільного життя не можуть піддаватися децентралізації. У сучасних умовах варто вказати на такі ризики, як втрата мобільності держави, скорочення робочих місць державного апарату, а також небезпека провалу серйозних державних перетворень в умовах, коли держава знаходиться в стані проведення антитерористичної операції.

Європейська наука оптимізації публічної адміністрації в загальних рисах сформулювала такі недоліки децентралізації управління: автономізація цілей (ризик виокремлення часткових цілей, що не покривають загальних цілей адміністрації та навіть можуть їм суперечити); ризик реалізації одиничних амбіцій; загроза монолітності політики держави у відповідних сферах; дезінтеграція діяльності публічної адміністрації щодо надання публічних послуг і прийняття управлінських рішень; ускладнення координації, труднощі узгодження цілей; зростання ризиків впливу на прийняття рішень неналежної кваліфікації посадовців, оскільки свобода прийняття ними рішень є досить великою (в окремих випадках відповідальність вищих посадових осіб може бути обумовлена некваліфікованими чи невідповідними діями навіть інших суб'єктів відповідної галузі (сфери), хоча вплив таких суб'єктів на вищих посадовців є суттєво обмеженим) [10].

Варто погодитися з позицією вчених стосовно того, що в будь-якому разі децентралізація влади на користь органів місцевого самоврядування й інших уповноважених суб'єктів не може мати абсолютний характер. За місцевими органами державної влади (адміністраціями, представництвами тощо), що входять до централізованої системи органів виконавчої влади, повинно бути збережено повноваження щодо контролю законності актів місцевого самоврядування та щодо координації діяльності територіальних органів виконавчої влади, що не входять до складу цих органів.

Отже, в Україні процес децентралізації вже перебуває на стадії становлення. Її основними завданнями, що поступово реалізуються в чинному законодавстві, є такі: розподіл функцій між центром, інстанціями й місцевим управлінням, між урядом, адміністраціями й місцевими радами; зростання ролі децентралізації як чинника подолання надмірної централізації та принципу здійснення управління на основі забезпечення його об'єктивних закономірностей; досягнення необхідного для українського суспільства рівня діалектичного зв'язку між централізацією й децентралізацією, забезпеченого правовими гарантіями та юридичними механізмами державного управління, що мають бути закладені в нормах права.

Поряд із децентралізацією існує також ідея федералізації України. М. Мельник визначає федералізацію як адміністративно-політичний процес та конституційну реформу, які спрямовані на перехід від унітарного державного устрою до федеративного [11]. Ю. Лукшиц вважає федералізацію або федерізування процесом об'єднання незалежних суб'єктів (земель, штатів, регіонів) у федерацію й створення надсуб'єктних органів керування. У випадку з Україною це де-юре процес перетворення унітарної держави у федеративну шляхом зміни конституції й необхідних законодавчих реформ, процес реалізації на практиці принципу федералізму. Федералізація є процесом становлення й розвитку федеральних відносин, який пов'язаний із послідовним розширенням та універсальним використанням на всій території держави принципу регіональної автономії [12].

Водночас федерація – це форма державного устрою, за якого частини федеративної держави є державними утвореннями, що володіють юридично певною політичною самостійністю (поряд із федеральною конституцією, органами влади й законодавством суб'єкти федерації мають свої конституції, закони, систему законодавчих, виконавчих і судових органів). Останні формально не

володіють суверенітетом, правом одностороннього виходу з федерації й самостійної участі в міжнародних відносинах.

Федеративна форма політико-територіального устрою менш поширена порівняно з унітарною формою. Сьогодні у світі існують такі федеративні держави, як США, Канада, Австралія, Німеччина, Австрія, Бельгія, Аргентина, Бразилія, Мексика, Індія, Росія та інші. Вони розташовані на різних континентах, вирізняються площами своїх територій (від Австралії, яка займає весь континент, до невеликих, наприклад Австрії та Бельгії) та є унікальними за ступенем свого політичного й культурного розвитку, а також за національним складом населення. Політико-територіальний устрій окремих країн не є сталим. Про це свідчить досвід деяких європейських держав. Так, протягом ХХ ст. Чехословаччина була унітарною державою (1918-1968 рр.), федеративною державою (1969-1992 рр.), а з січня 1993 р. Чехословацька Федерація взагалі припинила своє існування. На її території утворилися дві унітарні держави: Чеська Республіка та Словацька Республіка. Події кінця 80-х – поч. 90-х рр. ХХ ст. призвели до розпаду Югославської Федерації в тому вигляді, який був передбачений Конституцією 1974 р., та утворення самостійних національних держав [13].

Прикладом останнього європейського досвіду перетворення унітарної держави на федеративну є Бельгія, що лише в 1993 р. завершила цей довготривалий процес.

Бельгійський федералізм – це скоріше не «конституційний плагіат», а політична винахідливість. Він не будувався за заздалегідь визначеним планом або моделлю й відрізняється своєю складністю та своєрідністю. Бельгія – приклад успішного політичного пристосування та гнучкості в питаннях державного будівництва, продемонстрований франкофонами й нідерландофонами. Співіснування цих громад у межах єдиної федеральної держави навіть називають «шлюбом за розрахунком». Проте такий спосіб співіснування має свої недоліки. Про це красномовно свідчить нещодавня політична криза після федеральних парламентських виборів у червні 2007 р., коли вперше в історії країни впродовж дев'яти місяців не вдалося сформувати коаліційний уряд. В умовах нестабільності створеної коаліції та збереження напруженості у відносинах між цими громадами криза в Бельгії в будь-який момент може поновитися.

Варто зазначити, що й сьогодні зберігається напруженість і залишається недозволеною низка проблем між етнічними громадами. Це стосується також економічної сфери у зв'язку з нерівномірним виробничо-економічним потенціалом різних складових частин федерації й культурно-лінгвістичної сфери, зокрема за перетину інтересів франкофонів і нідерландофонів у Брюсселі й на інших двомовних територіях. Є всі підстави називати бельгійський федералізм двополярним федералізмом. З одного боку, двополярний федералізм дозволяє зберігати рівновагу у відносинах між валлонською та фламандською громадами з урахуванням їх специфічних інтересів. З іншого боку, двополярність разом із відцентровим характером бельгійського федералізму є сприятливим середовищем для сепаратизму. Негативним наслідком двополярності є те, що вирішення найважливіших питань державного будівництва й подальших державних перетворень постійно вимагає пошуку компромісу між двома полюсами [14].

Необхідно акцентувати увагу на тому, що згідно з Основним Законом Україна – унітарна держава. До її складу входять 24 області, два міста республіканського значення (Київ і Севастополь), а також Автономна Республіка Крим. Унітарний статус України закріплений ст.2 першого розділу Конституції України. Ініціювання змін цього розділу можливе лише Президентом України або не менше ніж 2/3 конституційного складу Верховної Ради України; їх прийняття можливе за тією ж кількістю парламентаріїв і затвердження всеукраїнським референдумом (ст.156 Основного Закону), який повинен призначати Президент України. Отже, прийняття рішення щодо зміни територіального устрою України можливе лише у випадку підтримання цієї ідеї більшістю представників українського народу, що відповідає демократичним принципам існування держави.

Обговорюючи можливість федералізації України, варто також вказати на позитивні та негативні наслідки від такого перетворення.

Серед позитивних аспектів виділяють такі: федералізація призведе до формування регіональних еліт, збільшення повноважень територіальних громад у відносинах із центром і взаємного контролю двох гілок влади (суб'єктів федерації й загальнофедеральної), вибору шляхів і механізмів розвитку конкретних регіонів, перерозподілу фінансових потоків (ретельнішого й ефективнішого обороту коштів), зниження рівня протиріч у суспільстві.

До негативних наслідків федералізації відносять такі: а) федералізація може посилити розкол країни, що призведе до її розпаду; б) якщо федералізація викоринить культурні протиріччя (немає жодної гарантії, що це можливо, тим паче в короткий термін), вона не зможе допомогти в зовнішній політиці (зокрема, питання вступу до НАТО чи до Європейського Союзу); в) федералізація небезпечна через різний економічний потенціал регіонів України (захід – аграрний, схід – індустріальний), тому у федеративній державі відмінності в економічному розвитку регіонів будуть загострюватися; г) федералізація призведе до збільшення рівня бюрократії в регіонах, а в сучасних умовах повальної корупції – до розкрадання коштів на регіональному рівні; д) питання федералізації за своєю суттю хитке й незбалансоване: як і сепаратизм, воно виникає через низький соціально-економічний рівень громадян, недостатню увагу центру до регіональних проблем, розхитування суспільно-політичних терезів представниками малозабезпечених шарів населення під час різких змін влади, політичного курсу країни (2004 р., 2010 р.), економічних або інших потрясінь (2008 р., 2011 р.) [13].

Опитування громадян свідчать про непопулярність федералізації України. Наприклад, опитування 22-30 січня 2010 р. Міжнародним дослідницьким агентством ІФАК (Україна) показало, що лише третина українців підтримує ідею федералізації України [15].

Також згідно з результатами дослідження Соціологічної групи «Рейтинг», проведеного в березні 2014 р., більшість опитаних респондентів (61%) бачать унітарну державу найоптимальнішим типом державного устрою для України, чверть (24%) – федеративну державу. Ще 15% не визначилися із цього питання. Варто відзначити, що порівняно з 2011 р. кількість прихильників унітарної держави збільшилася з 50% до 61%, при цьому кількість прихильників федералізації залишилася практично без змін (2011 р. – 25%; 2014 р. – 24%). При цьому кількість прихильників єдиної України переважає навіть у південно-східних областях: у південній частині країни за унітарну форму – 44% (проти – 22%), у східній частині за федералізм – 45% (проти – 26%). У західних і центральних регіонах ідею майже ніхто не підтримує: 3% в західних областях і 6% у центральних. Опитування проводилося в усіх регіонах України (зокрема і в Криму) з 14 до 26 березня 2014 р., опитано 1 200 громадян України віком від 18 років. Похибка вибірки не перевищує 2,8% [16].

На сьогодні децентралізація є для України як формально визначеною, так і частково розпочатою реформою, що може дати ефективний результат уже найближчим часом, у той час як федералізація є більш комплексним і складним явищем. Говорячи про можливість її проведення в Україні, потрібно добре усвідомлювати дві обставини. Першою є важливість питання державного устрою для забезпечення стабільності держави та прогресивного розвитку суспільства. Другою є фундаментальні наслідки та зміни державного устрою як для діяльності влади, так і для всього суспільного життя. Перехід від унітарного до федеративного державного устрою передбачає нову модель держави, утворення двох рівнів органів влади, створення двопалатного парламенту тощо. Крім того, це зумовить обов'язкове ухвалення нової Конституції України, фундаментальну перебудову фінансової, податкової, митної, правоохоронної систем, що є на сьогодні маловірогідним, зважаючи на негативне ставлення українського народу до такої реформи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О.М., Заверуха І.Б., Школик А.М. та ін.]. – К. : Центр політико-правових реформ, 2012. – 212 с.
2. Конституція Української Народної Республіки (Статут про державний устрій, права і вільності УНР) від 29 квітня 1918 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://web.archive.org/web/20081206132214/http://vi-legas.com.ua/content/view/1823/109/>
3. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
4. Побочний І.А. Політико-правові засади децентралізації влади в контексті реформ в Україні / І.А. Побочний // Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в умовах євроінтеграції: матеріали Українсько-польської наук.-практ. конф., (Дніпропетровськ, 15 лист. 2013р.). – Д. : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ., 2013. – С. 24-25.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://padaread.com/?book=50054&pg=4>

6. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 № 333-р / Кабінет Міністрів України // Офіційний вісник України. – 2014. – № 30. – Ст. 831.
7. Парламент ухвалив закон про бюджетну децентралізацію [Електронний ресурс] // Інформаційне агентство УНІАН. – Режим доступу : <http://economics.unian.ua/finance/1027213-parlament-uhvaliv-zakon-pro-byudjetnu-detsentralizatsiyu.html>
8. Юридична енциклопедія : в 6 т. [Електронний ресурс] / редкол. : Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К. : «Укр. енцикл.», 1998. – Режим доступу : <http://leksika.com.ua/19320925/legal/detsentralizatsiya>
9. Всесвітня декларація місцевого самоврядування // Місцеве та регіональне самоврядування в Україні. – К. : [б. в.], 1995. – Вип. 1/2 (6/7). – С. 65-69.
10. Robbins S.P., DeCenzo D.A. Podstawy zarządzania. – Warszawa : Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, 2002. – S. 235–236; Knosala E., Nauka administracji. – Warszawa, 2006. – S. 121-135, 136-167; Knosala E. Organizacja Administracji Publicznej : studium z nauki administracji i prawa administracyjnego. – Warszawa, 2004; Leoński Z. Nauka administracji. – Warszawa : С.Н. ВЕСК, 2004. – S. 28-35, 58-92.
11. Мельник М. Федералізація України : зміцнення чи знищення держави? [Електронний ресурс] / М. Мельник // Новий розвиток. – Режим доступу : <http://newroz.ucoz.ru/publ/2-1-0-880>
12. Лукшиц Ю. Федералізація України. Факти та міфи [Електронний ресурс] / Ю. Лукшиц // Рідна країна (світоглядний портал). – Режим доступу : <http://ridna.ua/2011/12/federalizatsiya-ukrajiny-fakty-ta-mify/>
13. Федеративна форма політико-територіального устрою [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://textbooks.net.ua/content/view/3301/20/>
14. Бегаева А.Х. Бельгийский федерализм : автореф. дис. на соиск. науч. степени канд. юрид. наук. : спец. 12.00.02 «Конституционное право; муниципальное право» [Электронный ресурс] / А.Х. Бегаева. – Москва, 2008. – 20 с. – Режим доступа : <http://www.dissercat.com/content/belgiiskii-federalizm>
15. Украинский офис международного исследовательского агентства IFAK Institut [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ukraine.ifak.com/ru/news/>
16. Ставлення українців до територіального устрою країни та статусу Криму / Соціологічна група «РЕЙТИНГ» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ratinggroup.com.ua/products/politic/data/entry/14083/>

REFERENCES

1. Borislavska, O.M., Zaveruha, I.B., Shkolik, A.M. et al. (2012), *Detsentralizatsiya publichnoyi vladi : dosvid evropeyskikh krayin ta perspektivi Ukrayini* [Decentralization of public authority : European experience and prospects for Ukraine], Tsentrl politiko-pravovih reform, Kyiv, Ukraine.
2. “Constitution of the Ukrainian People’s Republic (Charter on the state system and the rights and liberties of UPR) of April 29, 1918”, available at : <http://web.archive.org/web/20081206132214/http://vi-legas.com.ua/content/view/1823/109/>
3. “Constitution of Ukraine of June 28, 1996” (1996), *Vidomosti Verhovnoyi Radi Ukrayini*, no. 30, art. 141.
4. Pobochniy, I.A. (2013), “Political and legal principles of decentralization of power in the context of reforms in Ukraine”, *Pravova derzhava : istoriya, suchasnist ta perspektivi formuvannya v umovah evrointegratsiyi : materialy Ukrayinsko-polskoyi naukovopraktichnoyi konferentsiyi* [Rule-of-law state : past, present and prospects of formation in terms of European integration : materials Ukrainian-Polish scientific and practical conference], Dnipropetrovsk, Dnepropetrovsk state university of internal affairs, November 15, 2013, pp. 24-25.
5. *Velikiy tлумachniy slovnik suchasnoyi ukrayinskoyi movi* [Great Dictionary of Modern Ukrainian], available at : <http://padaread.com/?book=50054&pg=4>

6. “On Approval of the Concept of Reforming Local Self-government and Territorial Organization of Power in Ukraine”, Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 01.04.2014 № 333-p, (2014), *Ofitsiyniy visnik Ukrayini*, no. 30, art. 831.
7. “Parliament passed the law on fiscal decentralization”, *Informatsiyne agentstvo UNIAN*, available at : <http://economics.unian.ua/finance/1027213-parlament-uhvaliv-zakon-pro-byudjetnu-detsentralizatsiyu.html>
8. Shemshuchenko, Yu.S. et al. (1998), *Yuridichna entsiklopediya : v 6 t.* [Legal encyclopedia : in 6 vol.], Ukrayinska entsiklopediya, Kyiv, Ukraine, available at : <http://leksika.com.ua/19320925/legal/detsentralizatsiya>
9. “World-Wide Declaration of Local Self-Government”, *Mistseve ta regionalne samovryaduvannya v Ukrayini*, (1995), Iss. 1/2 (6/7), pp. 65-69.
10. Robbins, S.P. and DeCenzo, D.A. (2002), *Podstawy zarzadzania*, Warszawa : Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, pp. 235-236; Knosala, E., (2006), *Nauka administracji*, Warszawa, pp. 121-135, 136-167; Knosala, E. (2004), *Organizacja Administracji Publicznej : studium z nauki administracji i prawa administracyjnego*, Warszawa; Leoński, Z. (2004), *Nauka administracji*, C.H. BECK, Warszawa, pp. 28-35, 58-92.
11. Melnik, M. “Federalization of Ukraine : strengthening or destruction of the state?”, *Noviy rozvitok*, available at : <http://newroz.ucoz.ru/publ/2-1-0-880>
12. Lukshits, Yu. “ Federalization of Ukraine. Facts and myths”, *Ridna krayina (svitoglyadny portal)*, available at : <http://ridna.ua/2011/12/federalizatsiya-ukrajiny-fakty-ta-mify/>
13. “Federal form of political and territorial structure”, available at : <http://textbooks.net.ua/content/view/3301/20/>
14. Begaeva, A.Kh. (2008), “Belgian federalism”, Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.02, Moscow, Russia, available at : <http://www.dissercat.com/content/belgiiskii-federalizm>
15. “Ukrainian office of the international research agency IFAK Institut”, available at : <http://ukraine.ifak.com/ru/news/>
16. “Attitude of Ukrainians to the territorial structure and the status of Crimea”, *Sotsiologichna grupa «REYTING»*, available at : <http://ratinggroup.com.ua/products/politic/data/entry/14083>.

УДК 347.97/99

КОМУНІКАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ СУДОВОЇ ВЛАДИ: ПОНЯТТЯ, ЦІЛІ, ОСНОВНІ НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Овсяннікова О.О., к.ю.н., доцент

*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, Україна
Olgaalexovs@yandex.ru*

У статті досліджено поняття, цілі та основні напрями реалізації комунікаційної стратегії судової влади. З позицій європейських стандартів аналізуються нормативно-правові засади здійснення комунікації судової влади в Україні. Виокремлюються й деталізуються певні напрями комунікації суду із суспільством, а саме: 1) інституційна інформаційна взаємодія, що постає з права громадян отримувати інформацію щодо змісту діяльності органів публічної влади; 2) взаємодія, безпосередньо пов'язана з процесом судочинства (взаємодія з учасниками провадження, залучення громадськості до участі в судочинстві, можливість бути присутнім під час судового засідання, загальнодоступність результатів судового провадження – судових рішень); 3) координаційна взаємодія суду з іншими соціальними інститутами, зокрема засобами масової інформації. Зроблено висновок, що комунікаційну стратегію судів має бути розроблено з метою здійснення зовнішньої та внутрішньої комунікації. Вона має включати в себе сукупність комунікативних засобів, методів, прийомів і